

1. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κ. Π. Καβάφη: «**Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ.**»
(Κ.Ν.Α. Β΄ Λυκείου, σσ. 129-130)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ποια στοιχεία αντλούμε από το ποίημα για την κοινωνία της Σιδώνας του 400 μ.Χ.;
2. Τι κοινό μπορεί να έχει, κατά τη γνώμη σας, η Σιδώνα του 400 μ.Χ. με την εποχή του ποιητή;
3. Ποιο είναι το περιεχόμενο του επιγράμματος του Αισχύλου;
4. Ποια γνωρίσματα της γραφής του Καβάφη προκύπτουν από το ποίημα;
5. Πώς αξιοποιεί ο Καβάφης την ιστορική του γνώση στο ποίημα;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (οφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Σε ποιο χώρο και χρόνο «σκηνοθετεί» ο ποιητής όσα διαδραματίζονται στο ποίημα;
2. Ποια είναι τα πρόσωπα του ποιήματος; Πού βρίσκονται; Πώς διασκεδάζουν;
3. Σε ποια χρονικά επίπεδα αναφέρεται το ποίημα;
4. Το ποίημα αρχίζει *in medias res* (από τη μέση της υπόθεσης). Τι κερδίζει με αυτό τον τρόπο το ποίημα;
5. Με ποια εκφραστικά μέσα ζωντανεύει ο ποιητής την ατμόσφαιρα του «συμποσίου»;
6. Να συγκρίνετε το α΄ μέρος του ποιήματος (στ. 1-13) με το β΄ (στ.14-26) ως προς την τεχνική (αφήγηση, περιγραφή κ.ά), το είδος του λόγου (ευθύ, πλάγιου) και το χρόνο των ρημάτων και να διατυπώσετε τις παρατηρήσεις σας. Τι δείχνει ο ίσος αριθμός στίχων κάθε μέρους;

7. Σε ποια σημεία του ποιήματος συναντάμε τη γνωστή καβαφική ειρωνεία;
8. Ποια είναι τα θεατρικά στοιχεία του ποιήματος;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Γιατί νομίζετε ότι ο ποιητής τοποθετεί τη συζήτηση των πέντε νέων στη Σιδώνα;
2. Πώς αξιοποιεί ποιητικά ο Καβάφης το επιτύμβιο επίγραμμα του Αισχύλου;
3. Τι είδους ποίηση απαγγέλλει ο ηθοποιός;
4. Τι τόνισε ιδιαίτερα ο ηθοποιός κατά την απαγγελία του επιγράμματος του Αισχύλου;
5. Τι έκανε το «ζωηρό» νέο να δυσανασχετήσει;
6. α) Ποιο έργο του έπρεπε να προβάλλει περισσότερο ο Αισχύλος, κατά το νέο;
β) Με ποια λέξη χαρακτηρίζει ο νέος τη στάση του Αισχύλου απέναντι στο έργο του; Ποια η σημασία της;
7. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζει την τέχνη του ένας ποιητής, σύμφωνα με το σιδώνιο νέο;
8. Ποια έργα του Αισχύλου θεωρεί ο νέος άξια «μνήμης»;
9. Αλεξάνδρεια - Σιδώνα - Μαραθώνας: πώς συνδέονται οι πόλεις αυτές με το ποίημα;
10. Βλέπετε κάποια κοινά στοιχεία ανάμεσα στον Καβάφη (που ως γνωστό ήταν αφοσιωμένος στην τέχνη του) με το νέο της Σιδώνας; Αιτιολογήστε τη γνώμη σας.
11. Στους δύο πρώτους στίχους ο ηθοποιός διαβάζει «εκλεκτά επιγράμματα». Στο στίχο 7 βλέπουμε ότι τα επιγράμματα είναι ελασσόνων ποιητών της ελληνιστικής εποχής, κατά τύχη ίσως επιλεγμένων¹, ενώ στο στ. 9 προβάλλει και ο Αισχύλος.
Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε σχετικά με την πνευματική και αισθητική καλλιέργεια των νέων;
12. α) Πώς κρίνετε το χαρακτήρα του σιδώνιου νέου;
β) Ποιες εκφράσεις του σας βοηθούν ιδιαίτερα στο χαρακτηρισμό του;
13. Πού οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, ο στόμφορ και η «προπέτεια» του νέου;

14. Πώς δικαιολογείται μέσα από το ίδιο το ποίημα ο χαρακτηρισμός του νέου ως «φανατικού για γράμματα»;
15. Ο νέος δεν φαίνεται να είναι απόλυτος στις απόψεις του, παρά το πομπώδες ύφος του. Μπορείτε να εντοπίσετε τις λέξεις που μετριάζουν τη θέση που παίρνει απέναντι στον Αισχύλο;
16. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής υπογραμμίζει τη λέξη «μόνο»;
17. Οι πέντε νέοι φαίνεται να αποτελούν ένα κύκλο *εστέτ*². Πώς το συμπεραίνουμε αυτό;
18. Σε μια συζήτησή του με το Μαλάνο λέει ο Καβάφης: *«Είσαι πολύ νέος, κι αυτό μόνο αργότερα θα το καταλάβεις. Ο τεχνίτης, και όταν ακόμη γηράσει, μπορεί να βρίσκει ενδιαφέρον και θέρμη στη ζωή, χάρις στο ίδιο του το έργο. Είναι μέσω του έργου του που θα παρηγορηθεί, για το κακό που του επιφυλάσσουν τα χρόνια του γήρατος. Εκεί που οι πότεροι άνθρωποι δεν βλέπουν παρά ερείπια μόνον, ο τεχνίτης έχει το έργο του, που συγκινεί, συζητείται, αρέσει»*. Να συσχετίσετε τα λόγια αυτά του ποιητή με το περιεχόμενο του ποιήματος.
19. Πώς ερμηνεύετε τους στίχους 16-19;
20. Με ποιον ταυτίζεται, κατά τη γνώμη σας, ο Καβάφης: με το σιδώνιο νέο ή με τον Αισχύλο; Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας³.
21. Θα μπορούσε το ποίημα αυτό να θεωρηθεί «δύσκολο» στην κατανόησή του; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

¹ Ο Ελύτης σημειώνει την «ευφωνιστική αλχημεία» των τριών ονομάτων **Μελέαγρος -Κριναγόρας - Ριανός**.

² «Εστέτ» (γαλλ. *esthète*): πρόσωπο που θεωρεί την τέχνη ως αυτόνομη αξία («η τέχνη για την τέχνη»). Βλ. Κ. Μπαλάσκα, *Νεοελληνική ποίηση*, Επικαιρότητα 1980, σ. 63.

³ Για το ερώτημα αυτό, που περιέχεται στο σχολικό βιβλίο, έχουν προταθεί διάφορες ερμηνείες. Πολλοί μελετητές δέχονται με επιφύλαξη την άποψη ότι ο Καβάφης ταυτίζεται με ένα στομφώδη, γεμάτο έπαρση νέο που δε διστάζει να απορρίψει το επιτύμβιο του Αισχύλου (την άποψη αυτή δεχόταν και ο Καβάφης, κατά το Λεχωνίτη), αλλά δεν θεωρούν πιθανή ούτε την άποψη του Ξενόπουλου ότι ο ποιητής κατηγορηματικά τάσσεται υπέρ του Αισχύλου και εγκρίνει την πράξη του να τονίσει μόνο την πατριωτική του δράση. Ίσως τελικά ο Καβάφης να εκφράζει, μέσω του νέου, το δικό του προβληματισμό στο ζήτημα της προτεραιότητας των πολεμικών άθλων ή των άθλων της τέχνης.

2.4. Σχολιασμός αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Κ. Καρυωτάκη, «Όλοι μαζί...»

*«Όλοι μαζί κινούμε, συρφετός,
γυρεύοντας ομοιοκαταληξία
Μια τόσο ευγενικά φιλοδοξία
έγινε της ζωής μας ο σκοπός.*

*Αλλάζουμε με ήχους και συλλαβές
τα αισθήματα στη χάρτινη καρδιά μας,
δημοσιεύουμε τα ποιήματά μας
για να τιτλοφορούμεθα ποιητές (...)*

Πώς αντιμετωπίζει ο Καβάφης τη σχέση τέχνης και ζωής στο εξεταζόμενο ποίημα;
Πώς βλέπει το ίδιο θέμα ο ποιητής Κ. Καρυωτάκης στις στροφές που ακολουθούν;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Να διαβάσετε το ποίημα του Καβάφης «Το πρώτο σκαλί» και να συσχετίσετε τη γνώμη του ποιητή για την αξία της καλλιτεχνικής δημιουργίας στο ποίημα αυτό με το ποίημα «Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ.»⁴.
2. Σύμφωνα με κάποιους μελετητές η συζήτηση των νέων γίνεται σ' ένα συμπόσιο. Ποια στοιχεία του ποιήματος μας οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα;
3. Ποια είναι σημαντικότερη, κατά τη γνώμη σας, η ηρωική πολεμική δράση του Αισχύλου στο Μαραθώνα ή οι τραγωδίες του; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Ποιες εντυπώσεις σας δημιούργησε το ποίημα; Τι αποκομίσατε γενικά από την ποίηση του Καβάφης;
5. Ποια γνωρίσματα και ήθη ελληνικά αναγνωρίζουμε στη φοινικική Σιδώνα;
6. Είναι γνωστό ότι ο Καβάφης επεξεργαζόταν με μεγάλο ζήλο τα ποιήματά του και τα υπέβαλλε σε κριτικό έλεγχο, διακινώντας τα σε φίλους⁵. Παρόμοια και ο Διονύσιος Σολωμός δούλευε το έργο του σε πολλές παραλλαγές και

⁴ Για την εξέλιξη της «καλλιτεχνικής αγωνίας» του Καβάφης, με αναφορές στους κυριότερους αισθητικούς σταθμούς του ποιητή, από «Το πρώτο σκαλί» στο «Απολλώνιος ο Τυρανεύς εν Ρόδω», βλ. Γ. Δάλλα, *Καβάφης και ιστορία*, Ερμής 1974, σσ. 86-101.

⁵ Ο ποιητής σημειώνει κάπου: «Μετά τον οριστικό τερματισμό της Διορθώσεως θα πρέπει να γίνεται Φιλοσοφικός Έλεγχος των ποιημάτων μου. Πασιδηλές ασυνέπειες, άλογες δυνατότητες, γελοίες υπερβολές μέσα στα ποιήματα θα πρέπει βεβαίως ν' ανασκευάζονται, και όπου η ανασκευή δεν μπορεί να γίνει θα πρέπει τα ποιήματα να θυσιάζονται...» (βλ. περ. *χάρτης* 5/6 (1983), αφιέρωμα στον Καβάφη, σ. 527).

σχεδιάσματα. Να συγκρίνετε τη στάση των δύο ποιητών απέναντι στην ποίηση, καθώς και τον τρόπο που επεξεργάζονταν το έργο τους.

7. Αφού μελετήσετε παράλληλα με το ποίημα του Καβάφη το ποίημα του Μ. Αναγνωστάκη «Νέοι της Σιδώνας, 1970»⁶, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:
 - α) Ποιο νόημα δίνει, κατά τη γνώμη σας, στους σιδώνιους νέους ο Αναγνωστάκης⁷;
 - β) Να συσχετίσετε τους σιδώνιους νέους του 400 μ.Χ. με τους νέους του 1970. Τι κοινό υπάρχει στις δύο εποχές;
 - γ) Σε ποια σημεία του ποιήματος του Αναγνωστάκη είναι εμφανής η ειρωνεία; Τι στηλιτεύει γενικά;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Να επισημάνετε την επίδραση που άσκησε το ποίημα αυτό του Καβάφη στα δύο ποιήματα «Πραματευτής από τη Σιδώνα» του Γ. Σεφέρη και «Νέοι της Σιδώνας, 1970» του Μ. Αναγνωστάκη⁸.
2. Να παρακολουθήσετε τη σχέση τέχνης και ιστορικών συγκυριών στο ποίημα του Καβάφη «Ο Δαρείος» και να συγκρίνετε το Φερνάνζι με το σιδώνιο νέο.
3. Να μελετήσετε όλα τα ποιήματα του Καβάφη που περιέχονται στο βιβλίο σας και να γράψετε ένα δοκίμιο περίπου 300 λέξεων σχολιάζοντας τα ακόλουθα θέματα:
 - α) Ποια στοιχεία φανερώνουν τη βαθιά μόρφωση και τον πλούτο των εμπειριών του ποιητή;
 - β) Ποιες είναι οι κυριότερες πηγές έμπνευσής του;
 - γ) Ποια στοιχεία κάνουν την ποίησή του εντελώς προσωπική;
 - δ) Τι, κατά τη γνώμη σας, έκανε το έργο του Καβάφη να αποκτήσει «παγκόσμια προβολή και αναγνώριση»;
 - ε) Σας άρεσε η ποίηση του Καβάφη; Αιτιολογήστε τη γνώμη σας.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

⁶ Κ.Ν.Λ. Β΄ Λυκείου, σσ.297-8.

⁷ Βλ. Γ. Δάλλα, «Δύο καταβολές του Καβάφη στη νεότερη ποίηση», περ. *χάρτης*, σ.709.

⁸ Βλ. το άρθρο του Γ. Δάλλα, «Δύο καταβολές του Καβάφη στη νεότερη ποίηση», περ. *χάρτης* 5/6 (1983), σσ.701-710.

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία
(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΤΑΞΗ: ΤΜΗΜΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Κ. Π. Καβάφη, «**Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ.**»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Πώς αξιοποιεί στο ποίημα ο Καβάφης την ιστορική του γνώση;

.....
.....

Μονάδες 4

2. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείτε ανάμεσα στην εποχή του σιδώνιου νέου και τη δική μας εποχή ως προς το θέμα που θίγει το συγκεκριμένο ποίημα;

.....
.....

Μονάδες 6

3. Ποια είναι η δομή του ποιήματος; Ποια η σχέση των δύο βασικότερων μερών; Ποιες οι διαφορές τους ως προς τη μορφή;

.....
.....

Μονάδες 4

4. Πώς κρίνετε τις απόψεις του Σιδώνιου νέου; Συμφωνείτε μαζί του;

.....
.....

Μονάδες 6